

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus Biennalis Studii Canonici, Sive Succincta Et
Methodica Sacrorum Canonum Explanatio**

Engelhard, Johann Martin

Moguntiae, 1700

Titulus III. De Libelli oblatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63255](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63255)

TITVLVS III.

De

Libelli oblatione.

QUÆRES 1. Quid sit libellus? Respond. Est Scriptura brevis claram intentionem actoris continens, & causam petendi. Reo enim in Iudicio comparente nec iudicis incompetentis exceptionem (quæ vocatur fori declinatoria) opponente, actor petitionem suam, si iudicium ordinarium fuerit, in scriptis proponit, oblato iudici libello, siue, ut vocant, memoriali, ut Iudex scire possit, super quo agnoscere & sententiam ferre debeat, quæ debet esse conformis Libello seu memoriali; *l. 18. ff. commun. divid.* qui libellus reo communicatur, ut, si Iudicio contendendum putet, ad respondendum instructus veniat. *l. 1. in princ. cod. de edend.*

QUÆRES 2. Quænam ad libellum bene conceptum. Requiritur? Respond. Tria requiri: Primò, debet esse brevis, id est rejectis superfluis continere tantum necessaria, vel ea, quæ si probentur faciant ad intentionem actoris contra reum. Secundo, clarus, id est sine æquivocatione vel generalitate ad rem certam determinatus; cum enim sententia debeat esse certa & conformis libello, si in libello res incerta peteretur, incerta quoque sequeretur sententia, quod permissum non est. Tertio, ordinatus talis erit, si inseratur nomen actoris, quod in calce libelli scribendum est; nomen Iudicis, quod exterius libello inscribitur. nomen rei, qui convenitur; res, quam actor petit, & causa, ex quâ petit, quæ requisita hoc versiculo comprehensa sunt.

Quis

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur & à quo,
 Rectè compositus quisque libellus habet.

principaliter autem & necessariò libellus duo continere debet, scilicet quid petat, & ex quâ causâ petat. ubi observa, quod causa sit ratio, ob quam actor aliquid petit, v. gr. peto equum à Titio, quia illum mihi vendidit. Causa hæc duplex est, proxima & remota; idque tam in reali quam personali actione. in personali actione causa proxima est obligatio, remota est titulus, ex quo obligatio ista nata est, v. gr. contractus vel quasi contractus, delictum vel quasi delictum. in actione reali, causa proxima est ius reale, quale est dominium, hypotheca, pignus, &c. Causa remota est titulus, quo hæc iura realia acquisita sunt, v. g. pacta, contractus, testamenta; si jam actionem personalem actor instituat in libello causam petendi non tantum proximam, sed remotam insuper exprimere debet; sic non sufficit dicere, peto à te equum, quia obligatus es cum mihi tradere, sed addendum est, unde reus obligatus sit, v. gr. ex contractu emptionis vel alio. in actione autem reali sufficit regulariter exprimere causam proximam, dicendo v. gr. peto à Titio equum, quia meus est. Ratio disparitatis est, 1. quod res non nisi ex unâ causâ nostra esse possit l. 3. §. 4. ff. de acquir. vel amitt. poss. deberi autem ex pluribus causis possit; cum verò obligationes personales non omnes ejusdem sint rationis, sed pro diversitate Titulorum varientur, sintque aliquæ temporales, aliæ perpetuæ, aliæ transeuntes in hæredes, aliæ non, hinc ut iudici de naturâ obligationis constet, Causa ejusdem explicanda erit, cap. fin. h. t. Ratio est secundò, quia libellus Iudici oblatus communica-

turreo ut deliberet an cedere, an contendere velit, & si contendendum existimat, cognitâ actione, quâ convenitur, ad respondendum instructus venire possit. *l. 1. ff. de edendo*, ob quam causam superius diximus, libellum debere esse certum & clarum. at si in actione personali proxima duntaxat causa exprimitur, scilicet peto equum quia mihi obligatus es, reus sufficienter deliberare non posset, an litigare veller, nec paratas habere probationes, cum respectu obligationis ex uno contractu possit ipsi competere exceptio, quæ non competeret ex altero; In actione vero reali, per expressionem causæ proximæ, scilicet domini, reus sufficienter instruitur, cum sciat, se auctori, rem, cujus dominium præ tendit, restituere debere, ex quacunque demum Causâ dominus sit. Ratio est tertio, quod auctor in actione personali causam remotam exprimens, si succumbat, rem ex aliâ causâ petere non prohibeatur, secus si solam Causam proximam expressit, quia tunc semper illi obstat exceptio rei iudicatæ, cum reus per sententiam libello auctoris conformem non tantum in hac instantiâ absolvatur, sed insuper declaretur, illum non fuisse obligatum. Licet autem regulariter necesse non sit, in actione reali causam remotam exprimere, expedit tamen sæpius auctori, eam allegare; nam si in probatione domini ex unâ causâ succumbat, aliam causam allegare poterit & triumphare.

QVÆRES 3. An libellus mutari, vel generalis aut alternativus esse possit? Respondeo ante litem contestatam mutari potest, non post; nisi refusus expensis instantiæ renunciatur, *l. 23. ff. de jud.* generalis tamen aut alternativus certis casibus esse

non prohibetur. Generalis erit, quando ea, quæ petuntur non satis certa, nisi de iis cognoscatur, ut in petitione fructuum, expensarum, damni, interesse. alternativus est, quando reo datur electio, v. gr. cum læsus ultra dimidium petit vel supplementum pretii, aut restitutionem rei; aut cum creditor petit debitum solvi, vel pignus tradi; vel si quis rem suam ab altero ereptam, nescius an adhuc existat, reperat, aut, si consumpta fuerit, pretiū petat.

QUÆRES 4. Quomodo libellus concipi sive formari debeat. Resp. Qua ratione libellus concipiendus sit, ex usu & praxi discendum; solet autem concipi per modum syllogismi, ut in majori ponatur factum, in minori ratio petendi, in conclusione autem ipsa petitio, sive imploratio iudicis, ut reum ad id quod petitur, solvendum astringat. Intentio seu petitio actoris libello inserta vocatur actio, de qua sit.

§. UNICUS

De

Actionibus.

QUÆRES 1. Quid sit actio? Respond. Actio quæ quoad originem est Juris gentium, quoad formam autem Juris Civilis, definitur *Ius persequendi* in iudicio quod sibi debetur: dicitur *Ius* id est facultas à Iure concessa; dicitur *persequendi*, id est implorandi officium iudicis, ut eum qui nobis debet ad solutionem astringat; persequi enim, est rem ad extremum sequi donec eam aut assequamur, aut certi fiamus, nos, eam assequi non posse. dicitur *in iudicio*, ad denotandum, quod in propriâ

N §

Causa

Causâ nemo possit esse iudex. dicitur *quod sibi*, quia id prosequi non possum quod non mihi sed alteri debetur. Dicitur *debetur*, quod generaliter intelligendum est, pro omni eo, quod vel actu vel habitu nobis debetur, ut explicat *Mynsinger*. v. g. Si contracti cum filio familias, ratione hujus Contractûs patrem peculiotenus convenire possum; quod si jam tempore conventionis nihil sit in peculio, tunc actu nihil debetur, debetur tamen habitudine proximâ, quia si filio familias plus aliquid in peculium obveniret, tunc catenus pater teneretur. Actio sic definita vel est nativa vel dativa. Nativa dicitur quæ habet præexistentem materiam sive causam, eamque sufficientem, ut inde oriatur actio, sive clarius, nativa est, quæ competit de jure ordinario, ut sunt actiones ex contractu vel delicto descendentes. Dativa dicitur illa, quæ de jure ordinario non competit, sed specialiter à lege, prætore, consuetudine, ex æquitate vel ratione aliqua datur, v. gr. actio de constitutâ pecuniâ, conditio furtiva, *l. 3. §. 5. de condict. furt.* actio ad exhibendum *l. 3. ff. ad exhibend.*

QUÆRES. 2. Quotuplex sit actio? Respond. Decem sunt præcipuæ divisiones actionis. Primo respectu causæ materialis dividitur actio in realem & personalem. Actio realis est per quam rem nostram quæ ab alio possidetur, petimus, *l. 25. ff. de oblig. & act.* personalis est, quâ cum eo agimus, qui nobis obligatus est, ad aliquid dandum vel faciendum. *l. cit.* ad cognoscendum sitne actio realis an personalis, serviat hæc regula: si quis instituat actionem ex causâ contractûs vel quasi, delicti vel quasi, delicti, est actio personalis, si verò agat ex
causâ

causâ domini vel quasi domini, vel juris in re specifici, est actio realis; in actione igitur reali petimus rem, quæ nostra est, in personali rem quæ nobis debetur; item realis semper datur adversus possessorem, personalis autem semper adversus debitorem, sive rem possideat sive non; & hinc realis vocatur vindicatio, personalis autem condictio. actiones reales vel sunt rerum corporalium; vel incorporalium pro *rebus corporalibus* competit. 1. *Vindicatio*, quæ definitur actio realis illi soli competens, qui rei corporalis, vel Iure gentium vel Iure civili dominus est, contra illum qui rem possidet, aut detinet, hæredemque ejus si possidet, & eum qui rem dolo possidere desiit, l. 23. ff. de R. V. ut rei dominus declaretur, & ea non deteriorata una cum fructibus à lite contestatâ perceptis officio Iudicis restituatur. 2. *Actio publiciana*, quæ datur bonæ fidei possessori, qui rem nondum usucaptam amisit ejusque hæredi, adversus quemvis possessorem qui titulum non habet, ut declaretur quasi dominus, & res ei una cum fructibus restituatur, 3. *Actio rescissoria*, quæ datur ei qui ob absentiam vel aliud impedimentum præscriptionem interrumpere non potuit, adversus eum qui præscripsit, ut præscriptio rescindatur, & res cum omni fructu extante restituatur. 4. *Actio serviana*, quæ ab auctore suo servio sic dicta, datur locatori prædii rustici pro rebus coloni in prædium illatis, de quibus expressè conventum est, ut pignoris loco essent, ad hoc ut jus pignoris declaretur, resque quoad possessionem pro securitate pensionis debitæ extradatur. 5. *Actio quasi serviana*, seu hypothecaria, quæ datur creditoribus hypothecam habentibus adversus debitores

tores & hypothecæ possessores, ut res hypothecata quoad possessionem in securitatem crediti extradatur, vel debitum solvatur. pro rebus incorporalibus duæ proditæ sunt actiones videlicet *actio confessoria*, quâ quis sibi aut prædiis suis servitutem in re alienâ contra impediens contendit, eum in finem, ut Judex declaret actori servitutem competere, & adversarium condemnet, ut actorem servitute illâ uti patiatur; & *negatoria*, qua dominus prædii negat, prædium suum alteri servitutem debere, sed liberum illud asserit. Et hæ solæ sunt actiones reales; reliquæ omnes personales sunt vel mixtæ, id est partim reales partim personales quarum tres sunt; 1. *Actio de communi dividendo*, quæ datur ei, qui rem cum altero communem absque societate habet, adversus eum, cum quo habet, ut res, quæ pro indiviso est cum aliis communis, fiat pro parte divisâ, & præstationes personales præstentur. Sunt autem præstationes personales, fructus vel expensæ pro ratâ dividendi. 2. *Actio familiæ Ericiscundæ*, quæ datur hæredi contra hæredem, ut res hæreditariæ indivisæ, sed divisibiles, dividantur & præstationes personales præstentur. 3. *Actio finium regundorum*, illi concessa, qui confines agros habet, adversus eum quocum habet, ut fines agrorum sive termini constituentur, & præstetur id quod alterum alteri præstare oportet. Quæ actiones eatenus sunt personales, quatenus oriuntur ex quasi contractu, in quantum nempe præstationes fructuum, damni, lucri, & expensarum continent, quæ utrinque communicari æquis partibus exigit natura tacitæ conventionis; reales autem sunt in quantum per eas rem nostram nobis adjudicari petimus; ideoque mixtæ vocan-

vocantur. his similes sunt actiones in rem scriptæ, scil. actio quod metus causâ, actio noxalis, & actio ad exhibendum, quæ tamen non mixtæ sed personales sunt, uti ex assignatione Causæ proximæ & remotæ ostendo: harum enim actionum causa proxima est obligatio, causa remota est lex fundata in peculiari æquitate, ob quam in rem scriptæ sunt, ergo sunt actiones simpliciter personales non mixtæ. similiter *petitio hæreditatis* licet mixta videatur, est tamen merè realis, eo quod causa remota hujus actionis, sit aditio hæreditatis, proxima verò dominium, quod actionem simpliciter realem denotat. Non obstat l. 7. Cod. de pet. hæred. quæ petitionem hæreditatis mixtam actionem vocat; nam vocatur actio, mixta propter similitudinem, quam habet cum actione de communi dividundo & familiæ Eriscundæ, eò quod ratio præscriptionem longi temporis impediens, etiam in hac actione locum habeat, propter præstationes personales sive iura incorporalia in ea contenta, quæ non nisi longissimo tempore præscribuntur, ut explicat *Arnold. Vinn. select. quest. c. 34. lib. 1.*

Secundò, dividitur actio respectu causæ efficientis in *Civilem & prætoriam*. *Civilis* est quæ ex jure Civili, id est lege, plebiscito, Senatûs consulto, responsis prudentum, & placitis principum descendit, §. 3. *instit. de act. prætoria* est, quam prætor ex sua jurisdictione introduxit, id est, quæ ex edicto prætoris, sive ex æquis & naturalibus tantum causis descendit; ut autem facile sciatur sitne actio Civilis an prætoria, origo inspicienda est; sic enim actio commodati, ut potè ex iuris gentium contractu descendens, dicenda est Civilis ex origine, non au-

te

tem prætoriam, licet etiam prætor de eo iudicium det. *l. 1. ff. commodati*, quia eam prætor non introduxit, sed tantum approbavit, quæ approbatio non mutat naturam actionis, quò minus Civilis permaneat. quòd si verò prætor actionem Civilem non tantum approbet, sed aliquid illi superaddat, ut fit in rei vindicatione, quam de iure Civili contra possessorem tantum competentem, prætor etiam contra illum qui dolo malo possidere desit, extendit; dubitari posset, an actio tali casu adhuc civilis, an prætoriam dicenda foret? Ubi variæ sunt Doctorum opiniones, meo iudicio, si regulæ generali inhæreatur, quæ ait originem actionis inspiciendam esse, rei vindicatio etiam hoc casu Civilis actio nuncupanda erit. Multum autem refert an actio prætoriam sit, an verò Civilis. Civiles enim ex natura sua sunt perpetuæ, & durant 30. annis, prætoriam autem plerumque annuam, cum & ipsum prætoris officium annuum fuerit. *l. in honorariis ff. de act. & oblig.* inter actiones civiles numerantur, *rei vindicatio actio confessoria, negatoria, & cæteræ superius explicatæ, & in decursu ad huc explicandæ; prætoriam autem dividuntur in reales & personales; ad actiones prætorias reales pertinet, actio publiciana, actio serviana vel quasi serviana, rescissoria.* quas supra definivimus, item *actio pauliana*, quæ definitur, *actio prætoriam realis, quæ datur creditoribus in quorum fraudem aliquid alienatum est, eorumque heredibus, adversus debitorem & res, quibuscum res in fraudem gesta est, ad hoc, ut omnia in pristinum statum, in quo ante alienationem fuerant, reponantur.* Quam actionem quidam personalem simpliciter, alii in rem scriptam volunt, *ex eo quod oriatur ex maleficio, scilicet, ex fraude*

fraude alienantis. sciendum autem est eam non ex maleficio, sed occasione maleficii oriri, adeoque reale non personalem dicendam esse. Inter actiones prætorias personales numerantur. *primò actio de Constitutâ pecuniâ quæ definitur. Actio prætorialis personalis quâ agimus contra eum, qui per nudum pactû Constituit se soluturum id, quod prius ipse vel alius quidam ex nudo pacto vel quacunq; causa debebat* § 10. *inst. h. r. l. 1. Cod. de const. pecunia.* licet enim, ex nudo pacto non oriatur actio, uti superius lib. 1. tradidimus, ex geminato tamen, quod hic nomine constituti venit, competit; causa autem proxima hujus actionis est obligatio, remota est prætoris edictum in hâc æquitate fundatum, quod nimis grave sit fidei iterato datæ cõtravenire, maximè, ubi quod jam ex aliquâ præcedente causâ debetur, novâ conventionem stabilitur. Debitum autem debet esse vel naturale tantum, vel naturale & simul civile, quia debito Civili non potest accedere constitutum, cum illud reipsâ sit indebitum. neque obstat quod debito Civili possit accedere fidejussio; quia hæc est Contractus Juris Civilis, Constitutum verò est inventum prætoris quod respicit meram æquitatem, quæ in debito Civili tantum, non reperitur. *Secundò actio de peculio, quæ est actio prætorialis personalis iis concessa, qui cum filio familias vel servo contraxerunt, adversus patrem vel dominum, peculiotenus, id est, quatenus peculii vires patiuntur, quod de peculio profectitio, secundum jus hodiernum intelligendum est, cum respectu adventitii pater conveniatur ut administrator, respectu castrensis ipse filius; ubi tamen patri permissum est, id, quod sibi vel aliis in potestate suâ vel tutelâ Constitutis debetur, detrahere. Tertio actio*

actio ex Jurejurando in factum, quæ est, actio prætoris personalis illi indulta, qui adversario suo juramentum deficiente juravit, sibi quid deberi, vel rem suam esse adversarium qui detulit, ut præstet id quod juratum est: Præstato enim Juramento non amplius quæritur, an res debeat, vel sua sit, sed an sit juratum, propter Jurisjurandi religionem, quod vires rei judicatæ habet. l. 2. ff. b. t. quod intellige de Juramento litis decisivo, sive conventionale fuerit, id est parti à parte extra judici-liter delatum, sive judiciale, quod parti à parte in iudicio, iudice approbante defertur; non autem de suppletorio, cum hoc necessarium sit, illud voluntarium: prout in titulo de Jurejurando dicemus. Quarto actiones prætoris pœnales, videlicet 1. actio de albo corrupto, album autem vocatur tabula alba, in qua edicta prætorum temporanea & perpetua proponebantur: definitur, actio prætoris personalis, pœnalis, annualis, quæ datur cuilibet de populo, contra eum, qui id quod in tabulâ ad hoc destinatâ propositum est, per se vel per alium dolo malo corrupit, vel amovit, ad pœnam 50. aureorum actori applicandam §. 3. Instit. b. t. 2. Actio ex edicto de in jus vocando, quâ similiter in 50. aureos condemnatur servus vel filius, qui patronum vel parentes invito sine permisso prætoris in jus vocavit §. 13. de instit. b. t. quæ ideo introducta fuit, ne læderetur reverentia patrono & parentibus debita; Cum enim veteri jure actor solus non adhibitâ judiciali citatione, reum in jus vocare & nolentem, injectâ etiam manu, violenter trahere potuerit, plerique ff. de in jus vocando, id autem reverentiæ patrono & parentibus debitæ videretur contrarium, hinc prætor iis hæc pœnali actione consulere volebat.

bat, 3, edictum ne quis in jus vocatum vi eximat. quæ est actio pratoria Pœnalis, concessa actori in jus vocanti, adversus eum, qui in jus vocatum vi eximit, vel eximi fecit, ad veram rei petitiæ æstimationem; eximere autem dicitur non tantum, qui manibus eripit, sed & qui quoque modo vi impedit. l. 4. ff. b. t. ad quod necessariò violentia requiritur; quod si quis non eripuerit, sed quo minus reus compareret, causam dederit, aut persuaserit, non ad æstimationem rei sed ad id quod interest, tenebitur. ff. de eo per quem factum est.

Tertio respectu causæ finalis dividitur actio in rei persecutoriam, pœnæ persecutoriam & mixtam. actio rei persecutoria est, quâ petimus id quod nobis ex patrimonio nostro abest, sive quod nobis debetur, sive id actione reali an personali ex Contractu descendente debeatur. Pœnalis est, quâ petimus id quod nobis ex patrimonio nostro non deest, sive quâ lucrum prosequimur. Mixta actio vocatur, quâ utrumque, id est, id quod nobis abest, & lucrum simul petimus. Rei persecutoria est primo *condictio certi ex mutuo*, quæ competit iis, qui mutuum dederunt eorumque hæredibus, adversus eos qui mutuum acceperunt, ut res credita in eodem genere, ejusdem bonitatis & qualitatis restituatur. 2do *Condictio certi*, & actio ex stipulatu, quæ utraque ex stipulatione oritur; actio ex stipulatu definitur actio personalis rei persecutoria, quæ datur illi, cui per stipulationem incertum quid promissum est, ejusque hæredibus adversus promittentem, ejusque hæredes, ut, quod promissum est, adimpleant; Si res certa promissa fuerit, *condictio certi* vocabitur. Tertio actio *Commodati*; Quarto *depositi*. Quinto *mandati*. 6. actio
pro

pro socio quas libro 3tio, utpotè loco proprio, dum de contractibus agemus, commodius explicabimus. Actio pœnalis est *primo* actio de albo corrupto supra definita. *2do*, actio injuriarum, quâ injuriam passus contra injuriantem agit, civiliter & injuriam certâ pecuniâ æstimat, eamque loco pœnæ sibi adjudicari petit, §. 10. *inslit. h. t.* cui similis est actio ad palinodiam; vel criminaliter, dum eum petit vel in corpore puniri, vel in pœnam pecuniariam sed fisco applicandam condemnari. l. 7. §. 1. *de Injur.* *3tio* actio furti manifesti & nec manifesti, de quibus infra. actiones mixtæ id est, tam rei quam pœnæ persecutoriæ sunt *primo*, actio *vi bonarum raptorum*, quæ definitur actio prætoriam mixta competens ei, cujus res est, quæ rapitur, seu cujus inter est, ejusque hæredibus contra eum qui rem rapuit, intra annum utilem in quadruplum cui inest simplum, post annum vero in simplum tantum, quadruplatur autem verum rei pretium, non etiam id quod interest; *2do* actio *legis aquiliæ*, quæ dicitur actio prætoriam personalis mixta, illi indulta qui in rebus suis, damnum passus est, adversus eum qui damnum dedit, ad solutionem & resarcitionem damni, quanti plurimi res vel intra annum, vel triginta dies proximos retro numerando valuit.

Quarto respectu Causæ formalis actio alia est in *simplum*, alia in *duplum*, alia in *triplum*, alia in *quadruplum*. in simplum datur actio ex mandato & omnibus contractibus, excepto deposito. in duplum datur actio ex furto nec manifesto, ex lege aquilia, ex deposito miserabili; & de servo corrupto, quæ datur non tantum proprietario sed etiam

etiam usufructuario Domino, contra eum qui ser-
vum corripit, id est ex bono in malum vel ex malo
pejorem fecit. in triplum hodiè non datur actio; in
Quadruplum datur actio ex facto manifesto, & ex
eo quod metu gestum est; quæ est actio in rem scripta
competens illi qui metu inductus aliquid dedit fecit vel pro-
misit, ejusque heredibus adversus eum qui metum intulit, vel
in eum qui rem extortam possidet, intra annum in qua-
druplum, post annum in simplum.

Quinto à qualitate intrinsecâ dividitur, actio
quod alia sit bonæ fidei, alia stricti Juris. actio bonæ
fidei est, in qua Judex ad certam rem adjudicandam
adstrictus non est, sed liberam habet facultatem ju-
dicandi, quantum alteri ab altero præstari ex æquo
& bono oporteat, licet inter contrahentes expres-
sum non fuerit. §. in bonæ fidei inst. h. t. actio stricti
juris est, in qua judex verbis conventionis alligatus
est, & nec in plus nec in aliud quam inter partes ex-
pressè conventum est, reum condemnare potest. l.
99. §. 126. §. Chrysogonus ff. de V. O. sic vendito equo
etiam ornamenta equi, in quibus is tempore ven-
ditionis erat, juxta naturam actionis bonæ fidei
actori adjudicabit Judex, esto de iis venditis nulla
facta fuerit mentio l. ædiles ff. de edil. edict. item in
actionibus bonæ fidei usuras & fructus à tempo-
re moræ adjudicat judex, quæ in actionibus stricti
juris non adjudicantur, nisi à tempore litis con-
testatæ, si de iis conventum fuerit l. 3. Cod. de usur.
Actiones bonæ fidei his versibus comprehendun-
tur.

Empti, Exciscundæ, mandatî, depositique,
Pignora, conducti, communi, pro socioque
Dotis & heredes, tutela, commoda, gestos,

○ 2

Pro-

Præscriptis verbis, permutat & estimat.

ista dico bonæ fidei, stricti sunt cætera Iuris.

Sexto, dividitur actio in directam & contrariam, quæ oriuntur ex iis contractibus, ex quibus unus directe & principaliter, alter autem per accidens tantum obligatur. exemplo sit Tutela, quæ tutorem obligat directe ad bonum pupilli procurandum, & si omittat, actione tutelæ directâ convenitur à pupillo; quod si verò tutor aliquid de suo pro pupillo expenderit, id repetit actione tutelæ contrariâ à pupillo, qui per accidens obligatur, quod idem de negotiorum gestione, deposito, &c. dicendum.

Septimo, dividitur actio in directam & utilem. directa est quæ descendit ex verbis legis, utilis est, quæ non datur ex claris verbis, sed potius ex mente legis.

Octavo dividitur in arbitrariam & non arbitrariam. arbitraria est in qua permittitur iudici secundum naturam cuiusque rei de qua inter partes actum est, iudicare; sive arbitraria est ejus naturæ, ut iudex sententiam definitivam non ferat, nisi prius interloquendo arbitretur, qualiter ex æquo & bono satisfaciendum sit. Distinguuntur ab actionibus bonæ fidei, quod in illis iudex iudicet ex æquo & bono ex naturâ ipsius actionis, & virtute intrinsecâ, cui originaliter præstationes ex æquo & bono insunt; at verò in actionibus arbitrariis iudicatur ex æquo & bono non ex naturâ ipsius actionis sed ex accidenti superveniente, v. gr. propter dolum aut contumaciam rei; tales actiones sunt. actio quod metus causâ, actio de dolo, & quod certo loco dare promissum est. reliqua de actionibus arbitrariis per leges explicata reperies.

Nono

Nono, dividitur actio, in eam quæ ex delicto vel quasi delicto proprio vel alieno, & eam quæ ex contractu alieno descendit. Ex delicto proprio descendunt omnes actiones pœnales, v. gr. actio injuriarum, legis aquiliæ, furti, &c. ex delicto alieno, v. g. filii in potestate patriâ existentis, vel servi, quæ noxalis vocatur; ex quasi delicto alieno competit actio contra dominum, qui homines peregrinos in sua recepit, eo casu quo aliquid effusum vel suspensum è domo fuit, quod casu prætereuntem læsit, quæ actio dicitur de effuso, & datur in duplum, ratione damni à pecore suo illati etiam convenitur dominus, hæc autem actio de pauperie vocatur. ex alieno contractu puta servi vel filii convenitur parens vel dominus, actione quod jussu; actione exercitoria & institoria, quia qui cum talibus in negotiatione terrestri vel maritimâ contrahit, fidem domini secutus videtur.

Decimo, denique aliæ actiones transeunt contra hæredes, aliæ non; prioris generis sunt omnes actiones ex contractu vel quasi contractu proprio, descendentes; posterioris autem generis sunt omnes ex alieno contractu vel debito provenientes, delicta enim suos debent tenere auctores, nisi lis desuper contestata fuerit & hæc pauca de actionibus dicta sufficiant.

TITULUS IV.

De

Mutuis petitionibus.

QUÆRES I. Quid sit mutua petitio?

Respond. Est reconventio sive petitio rei

o 3